

פדופיליה - אתר וואלה

מ', ילדה בת שלוש וחצי מאשקלון, הותקפה לפני חודש על ידי פדופיל בגן הילדים שלה. הוריה הבחינו שהתנהגותה שונה מהרגיל ולאחר שחקרו אותה הצליחו להוציא ממנה עדות מפורטת למדי, ככל שניתן לצפות מילדה בגילה, על נסיבות התקיפה. הם פנו למשטרה וזו עצרה חשוד במעשה, טל דורות, תושב אשקלון בן 23. לפני חודשיים נחקר דורות על עבירה דומה שבוצעה באילת, והוחזק שם במעצר בית. לאחר ששוחרר חזר לבית הוריו באשקלון, משפחה ותיקה ומבוססת, והתקבל לעבודה כאיש תחזוקה במשרדי הקהילה הקונסרבטיביות "נצח ישראל", שמפעילה שני גני ילדים הנמצאים באותו מתחם. מ' למדה באחד מהם. היא נלקחה למסדר זיהוי באמצעות תמונות, לא הצליחה להצביע על דורות והוא שוחרר מחוסר הוכחות.

מ' לא לבד. באילת הוגש השבוע כתב אישום נגד פדופיל שהודה בעבירות מין נגד 20 ילדות. בהרצליה הפדופיל היה מדריך שיט. בטבריה היה החשוד מאמן כדורגל. באור יהודה הוא היה מוכר צעצועים. הפדופיל מירושלים היה נהג מונית. וזהו יכול השבועות האחרונים בלבד. חוקרי משטרה מודים שעל כל פדופיל שהם מצליחים להניח עליו יד, יש עשרות ואולי אפילו מאות פדופילים שלא נתפסים.

משפחתה של מ' עברה לאשקלון לפני כארבע שנים מפתח-תקווה, זוג צעיר עם שלוש בנות קטנות שעבר למקום מגורים בגלל העבודה. "מ' היא ילדה רגילה עליזה ושמחה", מספרת קרובת משפחה, "לפתע פתאום במשך שבועיים היא התנהגה מאוד מזרזר בבית. השינה היתה טרופה, היא לא תקשרה כמו תמיד, היתה נורא מפוחדת, חיפשה חיזוקים מהמשפחה ופחדה פחד מוות ללכת לשירותים. ההורים חשבו שעוברת עליה תקופה קשה משום שהיא ילדת סנדביץ', יש לה אחות בת שנה, אז הם חשבו שזה קשור. ואז, בשבת לפני שלושה שבועות היא היתה צריכה ללכת לשירותים, וישבה והחזיקה את הרגליים חזק וסירבה ללכת. אמא שלה שאלה אותה למה היא מתאפקת כל כך הרבה זמן, והיא אמרה שהיא מפחדת. כשאמה שאלה ממה, היא בהתחלה לא רצתה להגיד, אמרה שזה סוד. אמה אמרה: 'אבל לאמא מספרים סודות', ואז היא אמרה שיש יד גדולה בשירותים.

"באותו רגע נפל לאמה האסימון. ואז היא שאלה: 'מה היד עשתה לך? והילדה התחילה לדבר פתאום על ליצן ואמרה שיש בשירותים ליצן שעשה לה חור בפפי. למחרת האמא והילדה והגיס של האבא, הלכו לגן וניסו לדובב את הגננת. הם שאלו אותה אם היא ראתה מישהו שמסתובב בגן או בסביבה, אז היא אמרה 'לא, חביבים שלי, יש לכם טעות, אין פה אף אחד, הילדה בסדר, ואני לא יודעת על מה אתם מדברים'". ההורים פנו באותו יום למשטרה והגישו תלונה. למחרת, בנוכחות חוקרת מהמשטרה, נזכרה הגננת בבחור שמסתובב באזור גן הילדים בשבועיים-שלושה האחרונים. האיש נעצר. כעבור חמישה ימים מיום הגשת התלונה הוזמנה מ' למסדר זיהוי.

ג', אביה של מ': "אמרו לנו לבוא למשטרת אשדוד למסדר זיהוי. כשבאנו אמרו שלא מצאו ניצבים למסדר חי ושיהיה מסדר תמונות. איך ילדה בת שלוש וחצי יכולה לעשות זיהוי תמונות? מצפים ממנה שהיא תפעיל שיקול דעת? שתסתכל על כל התמונות קודם ורק בסוף תצביע על הנאשם?" "אני ידעתי שזה לא הגיוני אבל אמרו לי שיכינו אותה. ציפיתי שישחקו איתה באיזשהו אופן קודם. אבל הם לקחו שולחן ענק, שמו את התמונות על השולחן, הרימו את הילדה על כיסא, והיא עמדה מלפנים והסתכלה קדימה. את שתי השורות האחרונות היא לא יכלה לראות כי זה היה רחוק מדי וגם את

התמונות החיצוניות בשני הצדדים היא בקושי ראתה, כי השולחן היה רחב מדי, אז נשאר לה שתי תמונות. תמונות שיצאו ממחשב, לא ברורות. הפרקליט שלו סידר את התמונות איך שהוא רצה. "החוקרת הכינה את הילדה לפני המסדר. אמרתי לה שהילדה קוראת לו הליצן. אז החוקרת אמרה: 'תצביעי על הליצן אם את רואה אותו, ואם את לא רואה אותו, אל תצביעי'. הילדה עמדה עם סוכריה, לא הבינה כלום, הצביעה על התמונה הראשונה שהיתה מולה ותוך שנייה הכל נגמר. אמרתי לחוקרת: 'למה לא הורדת את התמונות על הרצפה שהיא תוכל ללכת מסביבן ולראות את כל התמונות? אבל כבר היה מאוחר מדי'."

מיכל חיים, דוברת מרחב לכיש: "המסדר מבחינתנו נכשל. היא לא עמדה בו, הוא היה קשה מדי לילדה בת שלוש וחצי. גם לילדים בגיל 12 הוא היה קשה, ואנחנו מפקימים לקחים. המטרה היתה לעשות מסדר חי אבל זה היה מלווה בהרבה קשיים."

הפרעה

פדופיליה היא אחת מ-40 סוגי פרהפיליה - הפרעה פסיכיאטרית של התנהגות מינית לא נורמטיבית, שהשכיחות שלה עלתה משמעותית בעשור האחרון בעולם כולו. "פדו" ביונית זה "ילד" ו"פיליה" בלטינית וצרפתית עתיקה היא למרבה האירוניה "אהבה". לרוב אין על הפדופיל סימני אזהרה חיצוניים. הוא יכול להיות כל אחד. ברקורד של כל פדופיל יש בדרך כלל מאות ואלפי תקיפות מיניות. רובן אינן נחשפות. כל המומחים בתחום יודעים שממדי התופעה גדולים בהרבה מהסטטיסטיקה. פדופיל, על פי ספר ההפרעות הפסיכיאטרי, הוא מי שעסוק באופן בלתי פוסק ואינטנסיבי במחשבות ובפנטזיות על מין עם ילדים, דבר שגורם לו למצוקה ולירידה בתפקוד בחיי היומיום, פוגע ביחסים בין-אישיים ונמשך לפחות חצי שנה ברציפות. ברגע שלילד או ילדה יש סימני מין בולטים, הפדופיל בדרך כלל מפסיק להתעניין בהם. גבול הפדופיליה בספרות הוא מקסימום 13 וגיל התוקף מינימום 16, כשההבדל בין התוקף לקורבן הוא מינימום חמש שנים.

"לרוב הפדופילים יש עיוות קוגניטיבי", אומר ד"ר משה בירגר, מנהל החטיבה לפסיכיאטריה משפטית של משרד הבריאות ובית חולים באר-יעקב, ומנהל השירות הפסיכיאטרי של שירות בתי הסוהר. לדבריו, "הם מאמינים שילדים הם יצורים מיניים ומעוניינים במין כמוהם ותפקידם להדריך את הילד. לרבים מהם יש בעיות בקשר זוגי, חוסר ביטחון בזהות הגברית, לחלקם יש ילדים אבל הם יודעים לעשות הפרדה בין ילדים שלהם ושל אחרים, ויכולים, באופן שטחי, לנהל חיים כפולים; להיות נורמטיבים ביום ופדופילים עם רדת החשיכה. חלקם פוגעים בילדים של עצמם. לחלק יש אינטליגנציה גבוהה, ולחלק גבולית. יש פדופיל אקסקלוסיבי שמקיים יחסי מין עם ילדים בלבד, ויש כזה שמקיים יחסי מין גם עם מבוגרים."

ככלל, הפסיכיאטרים מתקשים להסביר באופן ממוקד מה מניע פדופילים. ההנחה היא שהתופעה מורכבת מתסבוכת ביולוגית כלשהי, מהפרעות נפשיות, התנהגותיות וחברתיות ושאצל כל אחד מהפדופילים יש קצת מכל אלה. האם פדופיליה ממכרת כמו סמים או סיגריות? חלק מאנשי המקצוע אומרים שכן, אחרים טוענים שלא. כך או כך, מרבית הפדופילים מתנהגים כמו מכורים. הם מבצעים מספר רב של עבירות למרות הסכנות שמשקפות להם ולמרות האיום של הכלא. "לרובם יש מאסרים חוזרים ונשנים ולמרות זאת הם אינם נרתעים", אומר בירגר, "כי עצם ביצוע העבירה נותן להם תחושה של היי, כמו שלוקחים סם, וכשהם לא מסוגלים לבצע עבירות תקופות ארוכות, הם חשופים למעין תסמונת גמילה שמתבטאת באי שקט, מתח, חרדה, דיכאון, התבנית דומה לתבנית התמכרותית".

מצד שני, פדופיליה אינה מונעת בדחף שאינו בר כיבוש. הפדופילים מודעים היטב למעשיהם. הם מתכננים אותם, עורכים תצפיות על הגן או בית הספר כדי לאתר את קורבנותיהם, פעמים רבות מתיידדים עם הקורבנות, ורק כשהדבר מתאפשר עוברים לשלב הפיתוי והביצוע. ותמיד יהיה זה הילד הדחוי, השקט, המופנם שבחבורה, כזה שלא יתנגד או לא ירוץ לספר לאחרים (כפי שקלינט איסטווד ממחיש יפה בסרטו האחרון "מיסטיק ריבר"). פדופיל לעולם לא יתקוף ילד שמבוגר נמצא בסביבתו.

"לפדופיל יש שליטה, עלובה אמנם, כי יש לו דחפים מיניים מאוד חזקים, אבל זה לא משהו שלא נמצא בידיו, כמו למשל, מחלת נפש", אומרת ד"ר יעל אידיסיס, קרימינולוגית קלינית, מנהלת החטיבה לפסיכיאטריה משפטית במשרד הבריאות. "אולי בשלבים הראשונים אין להם תובנה, אבל אחרי שיש להם הרבה קורבנות, הם מודעים שהם בבעיה. זה אנלוגי לכל סוגי ההתמכרות. בשלבים הראשונים של ההתמכרות, שבהם הוא יותר מרוויח מאשר מפסיד, הוא אומר לעצמו שהוא בשליטה, שאין לו בעיה להפסיק מתי שהוא רוצה. כשהוא כבר מבין שהוא בין חיים למוות, הוא מבקש עזרה. אצל פדופיל זה יותר בעייתי כי הוא לא סובל מהמעשים שהוא עושה, להיפך, הוא מאוד נהנה, אז אין לו שום סיבה להפסיק, והוא יודע שהסבירות שלו להיתפס היא מאוד קטנה. אחרי הרבה מאוד שנים אולי גם הוא יגיע לתובנה שיש לו בעיה ושהוא צריך עזרה. חלק מהם מקבלים את התובנה הזאת לקראת הליך משפטי כדי לקבל את הרווחים המשניים. כל עוד לא תפסו אותו, לא היתה לו בעיה, ברגע שהוא נתפס, כשהוא כבר קיבל את המאסר השישי שלו, אחרי מאות קורבנות, הוא אומר שהוא צריך עזרה".

סגן ניצב סוזי בן-ברוך, ראש מדור נוער באגף החקירות במשטרת ישראל, אומרת שהנחת העבודה של המשטרה - על סמך מחקרים שנעשו בעולם - היא ש-60% מהפדופילים היו בעצמם קורבנות. יצחק קדמן, יו"ר המועצה לשלום הילד, מסתייג משימוש מופרז במלה פדופיל. "לא כל עברייני המין שפוגעים בילדים הם פדופילים בהגדרה, אבל מבחינת הילד זה ממש לא משנה. יש הרבה עברייני מין שפוגעים בילדים כי זה נוח וקל והסיכוי שיתגלה יותר נמוך".

השכיחות

במועצה לשלום הילד מעריכים כי מתבצעות 25 אלף תקיפות בשנה (אילוסטרציה) שכיחות הפדופיליה בישראל היא בגדר תעלומה. אף גורם מוסמך לא רוצה להתחייב על ממדי התופעה כי אף גורם מוסמך לא ממש יודע את היקפה. הנתונים בארה"ב מדברים על לפחות חצי מיליון תקיפות חדשות של פדופילים מדי שנה.

בישראל ידוע רק על פדופילים שנעצרים על ידי המשטרה ונשפטים. "בשנת 2002 דווח על 2,340 מקרי עבירות מין נגד קטינים בתוך המשפחה ומחוץ לה ובשנת 2003 דווח על 2,247 מקרים", אומרת בן ברוך, "מסך כל 1,000 עברייני המין שיושבים היום בכלא, יש 300 פדופילים".

קדמן אומר שהנתונים שמגיעים למשטרה קטנים בעשרות אחוזים מן המציאות. מהנתונים של המועצה לשלום הילד עולה כי בכל שנה כ-2,500 ילדים עד גיל 14 מותקפים מינית. "אנחנו מעריכים שסדר הגודל האמיתי גדול פי עשרה, כלומר שמדובר ב-25,000 ילדים".

הגדרה של פדופיליה כוללת גילוי עריות ורובה מתבצע נגד ילדים בני חמש עד 11, וזאת הסיבה שקשה לאמוד את ממדי התופעה. ילדים קטנים לא תמיד מודעים שפוגעים בהם מינית ואם מדובר בגילוי עריות בתוך המשפחה, הדבר בדרך כלל מכוסה ומוסתר עמוק מאחורי חומות של שתיקה.

"זאת תופעה שלא נדע אף פעם את ההיקף שלה", אומרת פרופסור שרה בן דוד, קרימינולוגית קלינית, ראש המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן, שטיפלה במשך שנים בעברייני מין בבתי כלא שונים בארץ. "הרבה מהקורבנות לא יודעים בכלל שמהו כאן אסור. המקרים האחרונים שהיה מעורב בהם כאב, אינם שכיחים. רוב הפדופילים לא גורמים כאב, אז הילד לא יודע שעשו לו משהו רע. לפעמים זה לא נעים לו, ואם זה קצת לא נעים, אז הרבה דברים לא נעימים לילדים, גם לצחצח שיניים וללכת לגן הרבה פעמים נתפש כמשהו לא נעים. אבל הם לא מבינים את המשמעות, ולכן לא מספרים וכשלא מספרים אנחנו לא יודעים. יש הרבה מאוד מקרים של פדופיליה שההורים יודעים, אבל הם לא מתלוננים כי מעורב בזה מישהו קרוב. הרבה פעמים מתקשרים אלי ומספרים לי וכשאני אומרת להם תתלוננו, הם אומרים שלא נעים להם. יותר לא נעים להם כלפי המבוגר מאשר כלפי הילד. ילד סולח, או ככה אנחנו חושבים".

כשפרופ' בירגר התחיל לעבוד בשב"ס לפני שבע שנים היה מספר עברייני המין 350. היום יש כמעט 1,000. מה קרה? בירגר חושב שזאת, בין היתר, המתירנות. "הצפה במדיה ובאינטרנט. דיבורים על זה נון סטופ. אלה שהיו על הגבול, זה מדרבן אותם לעבור את הגבול, מעורר אצלם תכנים סוטים. ההורים קרייריסטים, עובדים בחוץ, אין להם זמן לילדים שהופכים לטרף קל. חלה עלייה בצריכת סמים ואלכוהול, שמסירה עכבות וגם עלייה במודעות שגורמת לחשיפת יתר ולתלונות במשטרה. לפני חמש שנים כמעט לא דיברו על זה".

גם חוקרת הילדים מיכל היימוביץ-חמודות מאשרת ששכיחות התקיפות הפדופיליות עולה כל הזמן: "זה עולה ומקבל תהודה. זה משהו נורא. הסיבות הן שבאמת יש יותר פגיעה בילדים וגם המודעות עלתה ואיתה החשיפה, גם בקרב הציבור וגם בקרב הילדים. מאז חוקק החוק של חובת דיווח, אנשי מקצוע מפחדים לא לדווח כי זה חושף אותם לתביעות".

חוק חובת דיווח נחקק ב-1989 והורחב במשך השנים. הוא חל היום על כל הגורמים שאחראים לילדים כמו הורים, אפטרופוסים, מורים, גננות, מדריכים ואפילו שמרטפים מעל גיל 18. "החוק הועתק מאירופה ומאמריקה", אומרת בן-ברוך, "ואומר שאם ילד נחשף להתעללות רגשית או פיזית, כולל מינית, חלה על הסובבים אותו חובת דיווח למשטרה. הסנקציה היא חצי שנת מאסר לאנשי מקצוע, כולל בני משפחה, שיוודעים שילד הוא קורבן ולא מדווחים, ושלושה חודשי מאסר לכל אזרח אחר".

החקירה

העובדה המקוממת הראשונה בפרשת התקיפה באשקלון היא שאדם שנחשד בעבירות מין התקבל לעבודה בסביבת ילדים. "אילו היו מבררים לגבי עברו של האיש", אמר לאחר מעשה סגן ניצב איתן גדסי, מפקד תחנת אשקלון, "הם היו מונעים ממנו להגיע לילדים".

המקרה באשקלון גבולי מאחר שהחשוד במעשה, ששוחרר בינתיים, לא הועסק באופן ישיר על ידי הגן אלא רק היה שם בשעות הפעילות. "קשה לי להאמין שהסיפור הזה מאילת לא הגיע לאשקלון", אומרת אם לילד בן חמש בגן, "לא ייתכן שבקהילה לא ידעו שהוא חשוד כפדופיל".

מיולי 2003 יש בישראל חוק המחייב כל עובד שבא במגע עם ילדים להמציא למעביד, על פי דרישת המעביד, אישור מהמשטרה שאין בתיקו רישום פלילי בגין עבירות מין. "החוק קיים, אך אינו מיושם", אומרת סגן ניצב סוזי בן ברוך, "מעט מאוד באים לבקש את האישורים האלה. מה זה אומר? או שהמעסיקים לא מבקשים, או שהדברים האלה נעשים על ידי עובדים ותיקים, כי החוק חל רק על עובדים חדשים".

ד"ר יצחק קדמן בדק את הנתונים במשטרה חודשיים לאחר כניסת החוק לתוקף, תקופה שכללה גם את ה-1 בספטמבר, במסגרות חינוך. לתדהמתו התברר לו שבמשטרת ישראל התקבלו 12 בקשות בלבד ממעסיקים לבירור פרטי עובדים. "אנחנו יודעים שאנשים כאלה מחפשים מקומות עבודה בסביבת ילדים,

ויש עשרות אלפי אנשים שהחוק חל עליהם", אומר קדמן, "חברות הסעה, אגודות ספורט, בריכות שחייה, תנועות נוער, וברור לחלוטין שחלק מאלה שהחוק חל עליהם בכלל לא יודעים על קיומו. התפתח ויכוח מביש בוועדת הכנסת לזכויות הילד, איזה משרד ממשלתי אחראי על הפצת החוק ויידועו. כל משרד אמר 'זה לא אנחנו, זה הם'. בסוף אנחנו התחלנו לכתוב מכתבים ולשלוח אותם לכל הנוגעים בדבר. אחרי פרשת אשקלון ראינו אותי ברדיו, ואז התקשרה אלי מנהלת פנימייה לילדים ושאלה איפה משיגים את הטפסים".

מחדל נוסף בפרשת תקיפתה של מ' קשור לחקירה. במקרים של פגיעה מינית בילדים עד גיל 14, החקירות לא נעשות על ידי שוטרים. אחרי הגשת התלונה במשטרה, נכנסים לתמונה חוקרי ילדים של משרד הרווחה. רק להם הזכות לחקור ילדים. הם עובדים סוציאליים בעלי הכשרה מיוחדת בתחום עבירות מין וגישה לילדים. בישראל 50 חוקרי ילדים.

"ההחלטה אם לאפשר לילד להעיד, נתונה לשיקול דעתנו", אומרת חוקרת הילדים מיכל היימוביץ-חמודות. "במקרים שאנחנו נחשוב שהילד לא יכול לעמוד בחקירה, החוק מאפשר לנו להעיד במקומם בבית המשפט, כדי למזער ככל האפשר את הפגיעה. אבל לא כל ילד חווה חקירה כפגיעה. יש ילדים שחקירה מרגיעה אותם, הם כבר לא מרגישים חסרי אונים כמו בזמן הפגיעה. יש תיאוריות טיפוליות שטוענות כי תחילתה של ההתמודדות עם טראומה, היא החשיפה".

האם ילד בגיל שלוש וחצי יכול בכלל לזכור משהו? פרופ' שרה בן דוד: "זה תלוי. אם הפדופיל נותן לו תשומת לב, ואהבה וחום ולוקח לכל מיני מקומות, ויכול להיות שנעים לו, אז הוא לא יזכור. אבל אם זה משהו לא נעים, אז הוא יזכור. יכול להיות שבאותו רגע הוא לא מפרש את זה ככה, אלא רק אחרי הרבה שנים הוא מבין שפגעו בו. עברייני מין שנשאלו אם היו קורבנות בילדותם, אמרו שלא, ואז כששאלו אותם מתי היה הניסיון המיני הראשון שלהם הם אמרו שבגיל 11-12, עם אשה מבוגרת, וסיפרו על זה בגאווה רבה. ילדים שכן זוכרים, זה אחר כך צרות צרורות. חלק מהקורבנות הופכים לעברייני מין בעצמם".

הטיפול בקורבן

קשה לאבחן את הילדים שנוצלו מינית (אילוסטרציה)

המחדל הבא בהתמודדות עם פדופיליה הוא יחסה של המדינה לקורבנות. לתקיפה מינית יכולות להיות השפעות שונות על ילד. "זה תלוי בחומרת הפגיעה ואם היתה או לא היתה היכרות עם החשוד", אומרת היימוביץ-חמודות. "עם בן אדם זר יהיה לילד יותר קל להתמודד. ככה הוא יכול לעשות את הפרדה בין אדם טוב לרע. כשזה קורה בתוך המשפחה זה מערער משהו מאוד ראשוני אצל הילד. יש תגובות מיידיות כמו קושי להירדם בלילה, פחד לצאת החוצה, רגרסיה להתנהגויות שהם כבר התנערו מהן, התנהגויות מיניות שלא מותאמות לגיל.

"למשל, יום אחד קיבלנו דיווח מגננת על ילד בן חמש שמפשיט ילדים בגן ומוצץ את איבר מינם. זאת התנהגות מחשידה שמדליקה נורה אדומה. באותו מקרה היה חשד כי מישהו מבני המשפחה פוגע בו מינית. באופן עקרוני מאוד קשה לאפיין סימפטומים אצל ילדים שמעידים על פגיעה מינית. כי רוב הסימפטומים יכולים לאפיין גם תופעות אחרות. למשל הרטבה. ילדים רבים חוזרים להרטיב כשיש פגיעה מינית, אבל לא כל ילד שמרטיב עבר פגיעה מינית. אחד הסימפטומים היחידים שיכולים לאפיין פגיעה מינית, הוא התנהגות מינית של ילדים שלא מותאמת לגיל. זה אומר שהם היו באיזושהי צורה חשופים למיניות".

קדמן אומר שבבואה להגן על ילדים, המדינה מפגרת אחרי הסטנדרטים המקובלים במערב. יותר משהיא מפגרת, היא מתנערת מאחריותה. "הטיפול בילדים שנפגעו מינית", אומר קדמן, "הוא שערורייה. כשילדה

נופלת ושוברת רגל אין בכלל שאלה, לוקחים אותה לחדר מיון, שמים לה גבס, נותנים לה תרופות ובדיקות ופיזיותרפיה. אבל כשילדה נשברה לה הנשמה, כולם מתנערים ממנה. שירותי הרווחה אומרים שזה לא המומחיות שלהם, שירותי הבריאות נותנים משהו במסגרת התחנות לבריאות הנפש של משרד הבריאות. אבל הם לא נמצאים בכל מקום בארץ, ויש שם תורי המתנה שהופכים את העניין לצחוק.

"אני זוכר שפנו אלינו הורים של ילדה שהמאבטח פגע בה מינית בגן הילדים והיא היתה במצב איום ונורא. פניתי למנהל התחנה, אחרי שלהורים נאמר באותה תחנה שתור המתנה הוא של שמונה חודשים. עשיתי צעקות והוא אמר לי: 'למה לא אמרו לנו שזה מקרה חרום? כי במקרה חרום יש לנו תור המתנה של שלושה חודשים'. הורים שיש להם הולכים לשוק הפרטי. הורים שאין להם, בקלות יוותרו כשישמעו שמדובר בתשלום וכך יישארו ילדים רבים עם צלקות לכל החיים. אצל חלק מהילדים זה יתבטא בהרחבת מעגל הפוגעים העתידיים, כי ילד שנפגע ולא טופל עלול להפוך לתוקף".

קדמן חישב את העלות השנתית של טיפול לכל המקרים הקשים של ילדים עד גיל 14 (כ-1,000 בשנה, להערכתו), שזקוקים לטיפול, והגיע לשישה מיליון שקלים.

במשרד החינוך קיימת יחידה מיוחדת שמתמחה בפיתוח תוכניות לעבודה עם ילדים ובני נוער שהותקפו מינית. התוכנית מכשירה אנשי מקצוע, יועצים, גנות לגילאי שלוש-ארבע, ופסיכולוגים חינוכיים. בראש היחידה עומדת היועצת החינוכית שוש צימרמן.

איך מגלים ילד שהותקף?

צימרמן: "יש סימנים שלפעמים מאתרים את הבעיה ולפעמים הם לא ספציפיים. לפעמים יש ילדים שמתנהגים כרגיל. בגיל צעיר יש סימנים פיזיים והתנהגותיים. הרבה פעמים גנות מזהות גירוי באיברי המין. גנות לא מזמן איתרה ילד שכל הזמן אמר שכואב לו כשהוא עושה פיפי. אצל ילדים קטנים זה מתאפיין בהתנהגויות חריגות, שלא מתאימות לגיל. אצל מתבגרות ומתבגרים יכולה להיות התנהגות מינית מאוד מתירנית. זאת קורבנות חוזרת. כאילו מי שכבר עברה התעללות ופגיעה מינית, אין לה בעיה למצוא את עצמה בסיטואציה הזאת שוב ושוב. זה יותר תלוי בתפישה העצמית שלה, כמי שזה קרה לה בגלל שהיא רעה שהביאה את זה על עצמה, ואז זה מאשר לה את התפישה העצמית של זולה וזה בא לידי ביטוי בהתנהגות מרדנית במכוון".

הענישה

המשטרה אומרת שהעונשים לפדופילים קלים מדי. השופטים אומרים שהעונשים כבדים, אבל עונש לבד לא מוביל לשיקום. האם עונשי מאסר מרתיעים את הפדופיל? ד"ר בירגר: "לפי נתונים מהעולם, עצם המאסר גורם לכ-50% לא לחזור ולפשוע תוך חמש שנים".

לא לפשוע, או להשתדל לא להיתפס?

"לחלק מהם, אני מאמין, זה גורם להיות יותר מתוחכמים להבא. לאלה שלא חוזרים תוך חמש שנים, צריך לתת קרדיט שהפיקו מזה משהו. המטרה של המאסר זה גם לבודד אנשים מסוכנים מהסביבה. אלה שיקולים של מערכת המשפט. חוץ מזה הוא יכול להיכנס בבית הכלא לתוכנית טיפול לעברייני מין".

יכול או חייב?

"לא חייב, זה תלוי בהסכמתו".

יצחק קדמן טוען שהרצידיוויזם (חזרה על הפשע) בקרב עברייני מין הוא תופעה עצומה בהיקפה. "לפני שנה וחצי נתפס נהג מונית בירושלים שפגע תוך כדי נהיגה בשני נערים בני 14, בשני מקרים נפרדים, וכשהוא נעצר התברר שחודש קודם לכן הוא שוחרר מהכלא אחרי שישב שם, ולא בפעם הראשונה, על עבירות מין. וכך זה מקרה אחרי מקרה. אמר לי פעם אחד ממנהלי הכלא, 'עברייני מין חוזרים לפה כמו

בדלת מסתובבת. אני יודע שאחרי שהם עוזבים שזאת רק שאלה של אחרי כמה זמן וכמה ילדים נוספים הם שוב יחזרו".

השופט עזרא קרא מבית המשפט המחוזי בירושלים ישב עד לפרישתו לפני שנה בהרכבים רבים שדנו בפדופילים. הוא מכנה אותם חולים. "הנושא הוא רחב", אומר קרא, "וכולל לא רק את החולים שמתעללים בילדים, אלא גם גילוי עריות במשפחה. חולה תופס ילד ברחוב אז את אומרת לעצמך 'אני אשמור על הילד שלי מהחוף'. אבל בתוך המשפחה הילד חסר ישע. לגבי זר הילד יתלונן. במשפחה הוא מאוים ואין לו למי לפנות. לכן על פשעים בתוך המשפחה הענישה גדולה יותר, כי דווקא זה שצריך להגן עליו פוגע בו".

קרא נזכר בגזר דין מ-2001 שדן פדופיל, אב לחמישה ילדים, על גילוי עריות, ל-20 שנות מאסר, ושמם בבית כנסת שהתעלל מינית בילדים לתשע שנים. "האם צריכה להיות רק החמרה בענישה? בלי להוסיף לזה תוכניות טיפול, לא תהיה שום הרתעה. אני לא נרתע מטיפול רפואי שאפילו יגדע עניינים מסוימים. אם הדבר דרוש, זה ראוי וצריך לעשות זאת. יש מקרים ששום דבר לא עוזר, אז יכול להיות שבהסדרים חוקיים מסוימים צריך לאפשר זאת".

יש עלייה בתופעה?

"יש נכונות גדולה יותר לחשוף את המקרים. יותר ילדים מוכנים לחשוף אפילו קרובי משפחה. נתקלתי במקרים שבהם לילדה פחות איכפת מה שעשו לה, העיקר שיאמינו לה שדיברה אמת. פסקי הדין היום מבליטים את העובדה שאנחנו מאמינים לילדים, כי ברוב הגדול של המקרים הם דוברי אמת. מקרים של בדיות הם בודדים".

לא כל השופטים מחמירים. ב-1997 נחשפה פרשה מזעזעת בבני ברק. חרדי הואשם בתקיפה מינית שנמשכה שנים, בחמישה ילדים. במהלך משפטו סיפר הפדופיל על ילדים נוספים שאותם תקף. הילדים העידו בעצמם במשפט, והשופט חיותה כוחן מבית המשפט המחוזי בתל אביב התרשמה כי עדותם היתה אמינה ושקולה. בהקראת גזר הדין אמרה השופטת כי הפרשה מעוררת סלידה וגועל נפש ולמרות זאת שלחה את הנאשם ל-30 חודשי מאסר בלבד.

"בארץ תקופת המאסר או העונש לא נקבעים על פי מידת המסוכנות אלא על פי חומרת המעשה, כפי שהיא נתפסת על ידי השופטים, כאשר בין זה לבין המסוכנות של האדם, אין קשר", אומרת בן דוד. "כולם רוצים שיהיה עונש חמור יותר, כאשר חומרת העונש שווה כקליפת השום כי כשהוא יוצא, ואם הוא לא עבר טיפול, הוא מיד חוזר לתקוף. הכלא רק מגביר תסכולים. חבל שאין אצלנו תקופת על תנאי אמיתית כמו בעולם, שזה מעקב אחרי עבריינים, ואין מאסר אזרחי. אם אדם עבר מספר עבירות חמורות צריך להכניס אותו למוסד טיפולי סגור, לא לכלא. חבל, כי אנחנו משלמים המון מס הכנסה כדי שהאנשים האלה יישבו בכלא אבל אין בכך כל תועלת".

הטיפול בפדופיל

בשנים האחרונות נכנס למערכת הבריאות בישראל טיפול חדשני בפדופילים באמצעות דקהפפטיל - זריקה שמכילה חומר בשם טריפטורלין שמוריד את רמת הטסטוסטרון לאפס. משתמשים בה לטיפול בסרטן הערמונית, בהפריית מבחנה, ובגלולות מסוימות למניעת הריון. בירגר: "הזריקה מדכאת את היצר המיני, ויש לה יחסית פחות תופעות לוואי מלתרופות אחרות. קיבלנו לאחרונה אישור של השב"ס לטפל בחמישה אנשים. גם זה נעשה מרצון ובהסכמה".

לזריקה שני הורים. פרופסור אריאל וכסלר, אנדוקרינולוג מהדסה בירושלים ופרופסור אליעזר ויצטום, פסיכיאטר מהפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון. "ההתחלה היתה לפני יותר מעשר שנים", אומר וכסלר, "החבר שלי, אלי ויצטום, סיפר לי שיש לו הרבה פציינטים פדופילים ושהתרופות שהיו

בשימוש לא יעילות ועם תופעות לוואי קשות, ושאל אותי אם יש לי איזה רעיון. אני עוסק בתורת ההורמונים והבלוטות ועשיתי חושבים ועלה בדעתי להשתמש בחומר הזה, דקהפפטיל. המוח מפיך חומר חזק שגורם להפעלת בלוטת יתרת המוח שמפקחת על סדרה של בלוטות בגוף. בין היתר השחלה אצל האשה שאחראית על הביציות והאשך אצל הגבר, שאחראי על הזרע. ידוע שאם יש הפרשה תמידית של החומר הזה, נניח באופן מלאכותי, מתקבלת תוצאה הפוכה. תוך כמה שעות המערכת ההורמונלית משותקת באופן זמני. ככה הגיעו לרעיון לייצר חזק באופן סינתטי. כשאני מפסיק לתת לו את התרופה, הכל חוזר למקום".

זה מה שנקרא סירוס כימי?

"זאת טעות לקרוא לזה סירוס כימי. אנחנו אומרים שזה גורם לדיכוי מערכת המין, משתק את המחשבות על מין ואת היכולת המינית".

וכסלר וויצטום פנו ב-93 לחברת התרופות פרינג משבדיה ודנמרק באמצעות היבואן בישראל, חברת לפידות, והחברה נתנה להם אישור ומימון לבצע ניסוי קליני ב-30 איש. במקביל הם קיבלו אישור מוועדת הלסינקי, שאחראית על אישור ניסויים רפואיים. ב-1998 התפרסם מאמר על השימוש החדש של הזריקה בניו אינגלנד מדיקל ג'ורנל אופ מדיסין, ומאז, אומר וכסלר, התחילה מהפכה בכל העולם. במדינות רבות היום הלכו בעקבות החוקרים מישראל והוסיפו לתרופה את ההתוויה החדשה. לפני שנה וחצי התרופה קיבלה אישור משרד הבריאות להוספת ההתוויה גם בישראל.

דקהפפטיל נמצאת בשוק בישראל מ-1978, היא כלולה בסל הבריאות, לכל ההתוויות, פרט לפדופילים. הם רשאים לרכוש אותה בבתי מרקחת פרטיים תמורת 800 שקלים. למשרד הבריאות התרופה עולה 260 שקלים.

למה התרופה לא בסל? ממשרד הבריאות נמסר באמצעות הדובר, רובי שטיינברג: "הוועדה להרחבת סל הבריאות, בתקצוב הקיים ובסדר העדיפויות והקדימויות עמו היא נאלצת לתמרן, מצאה לנכון שלא להכניס את הדקהפפטיל לסל הבריאות להתוויה של דיכוי היצר המיני".

במועצה לשלום הילד עשו חישוב, על פי נתונים שנמסרו להם ממשנה למנכ"ל משרד הבריאות, ד"ר יצחק ברלוביץ, כי עלות הדקהפפטיל למטופל לשנה היא 3,120 שקלים, עלות הטיפול הכולל, אחות מזריקה וטיפול פסיכיאטרי תגיע ל-12,876 שקלים בשנה. עלות החזקת אסיר בכלא, כפי שנמסר מהשב"ס, 98,550 שקלים לשנה.

את הזריקה מזריקים אחת לחודש. עד היום טיפלו רסלר וויצטום בכ-65 פדופילים והם מדווחים על הצלחה. "מטופלים כותבים לנו 'החזרתם לנו את החיים בחזרה'", אומר ויצטום, "היה מטופל אחד שבעשור הרביעי לחייו רצה עוד ילד, אז הפסקנו את הטיפול לשלושה חודשים, הוא הכניס את אשתו להריון ואחר כך המשכנו את הטיפול. יש מטופלים שאחרי שתיים-שלוש זריקות רואים שהתרופה עובדת, אז הם מפסיקים את הטיפול כי הם לא רוצים לוותר על הנאות היצר המיני. אני סבור שזאת מחלה ולכן הגיוני לטפל בה בתרופה, וחשוב שתהיה בסל הבריאות. הרוב הגדול של הפונים מודע לבעיה שלו ויודע שזה דבר לא טוב ומשתדל להילחם בזה. אני לא חושב שזו תופעה התמכרותית. אני חושב שיש כאן יותר ביטוי לדחף חזק ובלתי נשלט, אבל צריך לציין שזה כרוך לפעמים בסבל גדול. יש כאלה שנלחמים ביצר כל יום ובאים אלי ואומרים 'אתה חייב לעזור לי כי עוד מעט אני לא מחזיק את עצמי'. לפי תוצאות המחקרים, רוב הפדופילים אינם אלימים ולא אנסים, הם משתמשים במניפולציות, פיתוי, שוחד, אבל לא מגיעים לחדירה. בדרך כלל מלטפים, נוגעים, אבל גם זה גורם נזקים חמורים לילדים, כי הילדים לא מבינים מה עושים להם, ויש לכך תוצאות ארוכות טווח קשות".

אילו תופעות לוואי יש לזריקה?

וכסלר: "במשך הזמן הם מאבדים את כוח הגברא. גלי חום כמו אצל נשים בגיל המעבר, נטייה להשמנה, בריחת סידן מהעצם. אנחנו עוקבים, עושים בדיקת צפיפות העצם, ואם צריך נותנים פוסלן, כמו לנשים. אנשים כאלה לעתים צריכים טיפול לכל החיים. יש לנו כאלה. אם יש רק נטיות פדופיליות, הם יכולים לקבל את זה באופן מצומצם ואחר כך לצאת מזה. הפדופיל הקלאסי צריך טיפול להרבה שנים".
למה?

"אי אפשר לשכנע את הבן אדם לא לעשות מין. הדחף המיני הוא חזק מכל דבר אחר בעולם. זה כמו איש שמן שרוצה לעשות דיאטה ולא מסוגל".

כלומר, בעצם אין להם תקווה להירפא?

"יש הוכחה שטיפולים פסיכיאטריים שאנשים עברו, לא עזרו. לרוב אנשים אלה צריכים טיפול תרופתי לכל החיים. אנחנו נותנים טיפול משולב תרופתי שמוריד את הדחף המיני ממש ומציעים שיקבלו טיפול פסיכיאטרי, איך להתנהג בעניין מין, כי מין מדרבן הכל. יש סטיות מהנורמה שלא פוגעות באף אחד. ברגע שיש פגיעה בילדים, זה פשע".

למי הזריקה לא מתאימה?

ויצטום: "חשוב לציין כי את הטיפול בזריקה צריך ללוות בטיפול נפשי. אני מדבר על שלוש קבוצות של פדופילים: כאלה שהם רק פדופילים, פדופילים עם מחלה פסיכיאטרית נוספת ופדופילים עם הפרעות אישיות חמורות, בדרך כלל הפרעות פסיכוטיות. הקבוצה הראשונה והשנייה מתאימות לקבל טיפול בזריקה. קבוצה שלישית לא, מכיוון שאנחנו זקוקים לשיתוף הפעולה של המטופלים, ועל הקבוצה השלישית קשה מאוד לסמוך. אם תהיה מסגרת חוקית שתסדיר את חובת הטיפול, יהיה אפשר לטפל במספר רב יותר של פדופילים".

בנוסף לזריקה קיימים בשוק כדורים, פרוורה ואנדרקור, והם נמצאים בסל הבריאות. אבל יש להם תופעות לו.

החקיקה

הכנסת. החקיקה מתעכבת והילדים סובלים (צילום ארכיון: בוצ'צ'ו)

בן דוד מצביעה על עוד מחדל בטיפול בפדופיליה: חקיקה לא מתאימה. פדופיל נכנס לכלא, מרצה את עונשו ויוצא לחופשי. איש במדינה לא מתעניין במעשיו עד לפעם הבאה שהוא נתפס. בבתי הכלא יש תוכניות שיקום טיפוליות שאי אפשר לחייב את הפדופילים להשתתף בהן.

בקיץ 1996 נסעה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, יהודית קרפ, לקונגרס בינלאומי על ניצול מיני של קטינים שהתקיים בשטוקהולם. כשהיא חזרה לארץ היא יזמה במשרד המשפטים הקמתה של ועדה בין משרדית בהשתתפות נציגי ארגונים וולונטריים, לבחינת ממדי תופעת עבריינות מין בישראל וביקשה להציע דרכי התערבות ברמת תחיקה, אכיפה, חינוך, מניעה וטיפול. ב-1998 נכתב מזכר מפורט על ידי המועצה לשלום הילד. ח"כ תמר גוז'נסקי העלתה הצעת חוק פרטית שעברה בקריאה טרומית.

ב-1999, לאחר הבחירות, הוחל על הצעת החוק דין רציפות ואז גם ביקשה הממשלה להפוך את הצעת החוק הפרטית לממשלתית. ההצעה עברה בכנסת בקריאה ראשונה, אלא שמאז דבר לא קרה. הצעת החוק תקועה במשרד המשפטים. היא קרויה "הצעת חוק עברייני מין (הגנה על הציבור) התשס"ב - 2002" ועל פיה כל עבריין מין שיורשע, יחויב להשתתף בתוכניות מניעתיות (טיפוליות) בין כתלי הכלא או בקהילה, כולל קבלת טיפול תרופתי, בתנאי שרופא מומחה יקבע שהוא מתאים לטיפול.

גם אחרי שישוחרר ממאסר יימצא עבריין המין בפיקוח בקהילה. הוא יחויב להתייצב בפני קצין מבחן ולדווח על חייו ומעשיו, כמו גם על שינוי מקום מגוריו. גוף מיוחד יפקח על התנהגותו של העבריין

בתקופת הפיקוח. בעלי מקצוע שיוכשרו לכך יקבעו מה מידת המסוכנות של העברייני, ומה חומרת הפיקוח והמעקב הנדרשת.

אומר קדמן: "ישראל היא הארץ המערבית היחידה שבה אין שום חקיקה שמסדירה מעקב, פיקוח ובקרה אחרי עברייני מין. משרד המשפטים משחק עם הכנסת. כל חודשיים הוא מבקש עוד ארכה. בקיץ שעבר ניתנה הבטחה חגיגית לוועדת חוקה שביום הראשון של מושב החורף של הכנסת תהיה מונחת הצעת החוק על שולחן הוועדה ואז יריצו את זה קדימה. מאז לא קרה כלום. כל שבוע אני כותב למיכאל איתן, יו"ר הוועדה. לפני חודש ענו לי שמשרד המשפטים ביקשו ארכה לעוד שלושה חודשים. התוצאה היא שעברייני מין, יכול להיות מועד, גומר לרצות את עונשו שמח וטוב לב, ולא עוברים שבוע או שבועיים והוא חוזר ופוגע בילדים. ומי שאשם בזה, לא פחות מהעברייני, היא ממשלת ישראל, שמאז 1999 מאות ילדים נפגעו על לא עוול בכפם רק בגלל שהצעת החוק הזאת לא מקודמת".

מה יעיל החוק? כולם מדברים על הדוגמה ההולנדית. שם עוקבים אחרי עברייני מין בשבע עיניים. לפני שהם משתחררים מהכלא הם עוברים אבחון ועל פי מידת מסוכנותם הם נשלחים לכל מיני מוסדות טיפוליים. המסוכנים ביותר להוסטל סגור. הפחות מסוכנים מסתובבים עם אזיק אלקטרוני, וקצין מבחן יודע בכל רגע נתון איפה הפדופיל נמצא. יש חובת התייצבות יומית בתחנת משטרה, חובת דיווח על שינוי כתובת ועוד.

אבל לא רק בהולנד - ברוב המדינות המערביות הפדופילים נמצאים תחת פיקוח והשגחה. בארה"ב קיים חוק שנקרא חובת מרשם ויידוע. שם מחייבים פדופילים להדביק על דלת דירתם דף אזהרה בדבר נטיותיו המיניות של בעל הבית. אצלנו הרעיון הזה עלה באחד משלבי גיבוש החוק אבל הרוב התנגדו. בכל מקרה, ברוב המדינות, פדופילים אינם חוזרים מהכלא ישר הביתה.

"יש קבוצה של פדופילים מסוכנים שצריכים להיות בפיקוח והשגחה כל חייהם. חשוב שמישהו יוכל לדפוק אצלם בדלת ולבדוק אם הם משתמשים באתרי אינטרנט של פדופילים, אם יש להם עבודה מסודרת ואם החלון שלהם לא צופה במקרה על גן הילדים השכונתי", אומרת אידיסיס.

נכון להיום אין חוק ולא יהיה בזמן הקרוב. במשרד המשפטים מודעים לזה שהחוק תקוע אצלם. רחל גרשוני, פרקליטה במחלקת יעוץ לחקיקה שבאחריותה הצעת החוק, היתה בדיוק עסוקה בעריכת התיקונים האחרונים, כשמשרד האוצר הודיעו לה שחבל על הזמן כי במילא אין לזה תקציב. בינתיים משרד הרווחה בנה פיילוט משלו שיתן מענה לצורכי אוכלוסיית הפדופילים, ויוכיח לאוצר שגם באמצעים מדוללים אפשר אם רוצים.

*כתבתה של אביבה לורי שפורסם באתר וואלה.